

## KNIHA III. O STVOŘENÍ

### O stvoření (III. 1 - 14)

#### III. 1<sup>1</sup> Dokud člověk lpí na tom, že "já" a "ty" jsou skutečné, nemůže tu být osvobození.

**VASIŠTHA pravil:** Nyní ti povím o stvoření a jeho tajemství. Dokud člověk vnímá objekty jako skutečné, je tu omezení. Jakmile taková představa zmizí, omezení zmizí s ní. Pouze to, co bylo v tomto stvořeném světě zrozeno, roste, rozvíjí se a upadá, pak odchází do nebe či do pekla nebo dosahuje konečného osvobození.

Během kosmického zániku se celé stvoření rozplyne v neomezeném Bytí, jež mudrci nazývají různými jmény, jako jsou *Átman*, *Brahman*, Skutečnost či Pravda, aby o tom vůbec bylo možné mluvit. *Átman* neboli neomezené Já v sobě vytvoří dualitu „já a ti druzí“. Se vznikem duality se jako vlnka na hladině původně klidného moře objeví mysl. Měj na paměti, že tak jako zlatý náramek není nic jiného než zlato a ve zlatě se skrývá možnost vytvoření zlatého náramku, tak v sobě Stvořitel skrývá možnost stvoření světa a vlastnosti všeho stvořeného. Tak jako zlato existuje, aniž by muselo být náramkem, ale náramek nemůže bez zlata či jiného kovu existovat, tak mysl nemůže existovat bez Já, nemůže být od neomezeného Já oddělena.

---

1 Třemi hlavními pojmy, které se v textu vyskytují, jsou *čit ákáša*, *čitta-ákáša* a *bhúta ákáša*. *Ákáša* znamená prostor, *čit ákáša* je prostor Vědomí, *čitta-ákáša* je prostor mysli a *bhúta ákáša* je prostor prvků. Tyto pojmy dobře vysvětlil Bhagaván Ramana Maharši.

Někdo se zeptal: „Říká se, že *čit ákáša* je *Átman svarúpa* neboli obraz *Átman* a že jej můžeme vnímat pouze myslí. Jak to můžeme vnímat, pokud je mysl utišena?“

Bhagaván pravil: „Vezmeme-li jako příměr nebe, je nutno říci, že jsou tři typy, *čit ákáša*, *čitta-ákáša* a *bhúta ákáša*. Přirozený stav se nazývá *čit ákáša*. Z toho se zrodí pocit jáství neboli *čitta-ákáša*. Jak se *čitta-ákáša* rozpíná a přijímá podobu všech prvků, nazýváme to vše *bhúta ákáša*, neboť *bhúta* značí prvek. Jestliže *čitta-ákáša*, což je vědomí já, nevidí prostor Vědomí, ale vidí prostor prvků, je to *manó ákáša* neboli prostor mysli, neboť *manas* značí mysl či myšlení. A opustí-li *čitta-ákáša* prostor mysli a vidí prostor Vědomí, říkáme, že je to *činnmája* neboli čiré Vědomí. Utišení mysli znamená, že zmizí představa rozmanitosti objektů a objeví se představa jednoty objektů. Je-li tohoto dosaženo, všechno se jeví jako přirozené.“

Možná by bylo lepší přeložit pojem *ákáša* jako dimenze. Totéž neomezené Vědomí se nazývá *čit ákáša*, *čitta-ákáša* nebo *bhúta ákáša* podle toho, zda je to nahlíženo z úhlu pohledu dimenze duchovní, mentální či fyzické. (Pozn. Svámí Vénkatéšánanda)

Tak jako vytvoří fata morgána na poušti přesvědčivou iluzi oázy, jeví se i stvořený svět jako zcela skutečný. A dokud člověk lpí na tom, že „já“ a „ty“ jsou skutečné, nemůže tu být osvobození. Představu individuálního já nestačí odmítnout pouze slovně, neboť takové odmítnutí se stane jen další hříčkou mysli.

Ó Rámo, kdyby byl stvořený svět skutečný, nebyla by tu možnost jeho ukončení. Pravda je taková, že to, co je neskutečné, nemůže mít reálnou existenci a to, co je skutečné, nemůže přestat existovat. Odříkání, meditace a další metody proto nemohou způsobit ukončení existence stvořeného světa ani osvícení. Dokud přetrvává představa skutečnosti stvořeného světa, není možné *nirvikalpa samádhi*, tedy pohroužení neboli *samádhi*, v němž není pohyb mysli. A i kdyby takové pohroužení bylo možné, pak by v okamžiku návratu z tohoto stavu znovu vyvstal v mysli stvořený svět i se vším utrpením. Pohyb v mysli zapříčiní představu stvořených objektů.

Tak jako má každá věc svoji podstatu, tak jako je olej v sezamovém semínku nebo vůně v květině, tak je v pozorovateli ukryta schopnost pozorování objektů. Zakoušet předměty ve snu může jen ten, kdo sní, a podobně objekty pozorování zakouší ten, kdo pozoruje. Tak jako v pravý čas vyraší ze semínka klíček, tak se možnost zakoušení začne projevovat jakožto představa stvořeného světa.